

Nr 23.

Ankom till riksdagens kansli den 19 mars 1926 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad lydelse av 19 § i lagen den 9 december 1910 (nr 141, sid. 27) om reglering av prästerskapets avlöning.

Genom en den 12 februari 1926 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 88, vilken behandlats av första lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden, föreslagit riksdagen att för dess del antaga följande förslag till

Lag om ändrad lydelse av 19 § i lagen den 9 december 1910 (nr 141, sid. 27) om reglering av prästerskapets avlöning.

Häriigenom förordnas, att 19 § i lagen den 9 december 1910 om reglering av prästerskapets avlöning skall i nedan angivna del erhålla följande ändrade lydelse:

19 §.

Till — — — — —

4:o) skogsförsäljningsmedel från de i 2 mom. avsedda boställen, årligen utgående ur kyrkofonden med högst det belopp, som beträffande varje boställes skog beräknats motsvara skogens behållna årliga avkastning och som för viss tidsperiod fastställts i den ordning, som Konungen bestämmer;

5:o) — — — — —

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1927.

Beträffande de skäl, som ligga till grund för ifrågavarande lagförslag, får utskottet, i den mån redogörelse därför ej lämnas i det följande, hänvisa till propositionen jämte därvid fogat protokollsutdrag.

Gällande lag. Enligt 19 § 4:o) lagen om reglering av prästerskapets avlöning den 9 december 1910 skall till bestridande av de löner, som av Kungl. Maj:t fastställts för prästerskapet i ett nyreglerat pastorat, i den mån sådant erfordras, användas skogsförsäljningsmedel från inom pastoratet belägna löneboställen »årligen utgående ur kyrkofonden med högst det av Konungen beträffande varje boställes skog fastställda belopp, som för viss tidsperiod beräknats motsvara skogens behållna årliga avkastning».

Skogshushållningsplanen utgör utgångspunkt för beräkning av skogsmedelsbeloppet. Från det i planen upptagna årliga avverkningsbeloppet avdrages det i medeltal för år erforderliga husbehovsvirket (lönebostället, befattningshavaren till bränsle, pastoratet till prästgård, församlingen till kyrka). Försäljningsvärdet å rot av överskottet beräknas. Försäljningsbeloppet minskas med den beräknade årliga medelutgiften för skogens förvaltning och vård ävensom skatter m. m. Återstoden anses utgöra skogens årliga nettoavkastning.

På grundval av en av jägmästaren verkställd utredning i samtliga ovan nämnda hänseenden, vilken granskats av överjägmästaren, uppgör domänstyrelsen motiverat förslag till beräkning av det belopp, som skall fastställas i fråga om en boställsskog. Yttranden över domänstyrelsens förslag avgivas av vederbörande pastorat, prästerliga befattningshavare, kontraktsprost, domkapitel och länsstyrelse ävensom av kammarkollegiet. Slutligen fastställs beloppet av Kungl. Maj:t.

Propositionen.

Vid den utredning, som ägt rum rörande besparingsåtgärder inom Kungl. Maj:ts kansli, har till behandling upptagits jämväl spörsmålet om lättande av departementens arbetsbörla genom att till prövning och avgörande av vederbörande centrala ämbetsverk överlämna vissa grupper av ärenden, vilka synts kunna utan olägenhet bli va föremål för en dylik decentralisering. En till antalet jämförelsevis betydande kategori ärenden av nyssberörd beskaffenhet utgöres av dem, vilka avse fastställande av skogsmedelsbeloppet. Enligt uttrycklig föreskrift i nämnda lagrum skall ifrågavarande skogsmedelsbelopp fastställas av Kungl. Maj:t. För att beslutanderätten skall kunna överflyttas till underordnad myndighet, erfordras följaktligen, enär prästlönereglerngslagen tillkommit under medverkan av riksdag och kyrkomöte, samstämmigt beslut härom av Kungl. Maj:t och nämnda båda representationer.

Inom ecklesiastikdepartementet har för vinnande av omförmälda syfte utarbetats *dels* förslag till lag om ändrad lydelse av ovanberörda författningsrum, *dels ock* en promemoria angående sättet för fastställande av belopp,

varom här är fråga. I promemorian har framhållits, att fastställandet av här ifrågavarande skogsmedelsbelopp förorsakade vederbörande myndigheter ett högst betungande arbete, vilket i ett flertal fall knappast syntes stå i rimlig relation till ärendenas vikt och betydelse för pastorat och kyrkofond. Härtill komme, att resultatet av beräkningen bleve, trots all därå nedlagd möda, mycket osäkert. Det syntes därför nödigt att, så långt sig göra låte, förenkla metoden för beloppets fastställande. I sådant hänseende har i promemorian framlagts ett summariskt förslag till ny enklare beräkningsmetod, grundad på domänstyrelsens räkenskaper. Då beloppets fastställande sålunda skulle grunda sig på en rent bokföringsteknisk kalkyl, syntes fastställandet kunna överlämnas till domänstyrelsen. Det torde emellertid, enligt promemorian, först om några år vara möjligt att börja tillämpa metoden i fråga. Den enda åtgärd i förenklade och arbetsbesparande syfte, som redan nu syntes kunna vidtagas, torde vara att överflytta beslutanderätten i dessa ärenden från Kungl. Maj:t till kammarkollegiet. Med hänsyn till ärendenas så att säga tekniska beskaffenhet syntes några betänkligheter mot en dylik delegering ej förefinnas. Anmärkas kunde för övrigt, att Kungl. Maj:t, sedan en fast praxis numera utbildat sig, endast i sällsynta undantagsfall brukade avvika från kammarkollegiets förslag.

I yttrande över berörda författningsförslag hava kammarkollegium och domänstyrelsen anfört i huvudsak: Ämbetsverken ville bekräfta det i promemorian gjorda uttalandet i fråga om såväl det betydande arbete, som nedlades på ärenden av ifrågavarande slag, som de osäkra resultat, vartill beräkningarna ledde. Ämbetsverken biträdde tanken på att befria Kungl. Maj:t från handläggningen av ifrågavarande ärenden och överflytta beslutanderätten på något av de centrala ämbetsverk, som för närvarande hade att befatta sig med dessa ärenden, kammarkollegium eller domänstyrelsen, eller på båda gemensamt. Enligt ämbetsverkens mening vore det även önskvärt att genomföra ett förenklat beräkningssätt. I huvudsak hade ämbetsverken således intet att erinra mot den ifrågasatta ändringen.

Vid anmälan för Kungl. Maj:t den 12 februari 1926 av förevarande ärende har departementschefen anfört bland annat:

»Såsom i promemorian framhållits och av de hörda ämbetsverken vitsordats, nedlägges på här ifrågavarande ärenden ett högst betydande arbete, utan att de resultat, vartill beräkningarna leda, kunna anses annat än skäligen osäkra. Härtill kommer . . . att det i ett stort antal fall icke är av någon reell betydelse vare sig för kyrkofonden eller vederbörande pastorat, om det i 19 § 4:o) prästlönerregleringslagen avsedda beloppet beräknats för högt eller för lågt. Då dessa ärenden kunna förväntas bli jämförelsevis talrika — under år 1925 uppgingo de till ett antal av 135 stycken — vore det givetvis önskvärt, om man kunde finna en enklare beräkningsmetod, som, utan att äventyra pastoratets rätt till de behållna skogsförsäljningsmedlen, medför mindre arbete för de myndigheter, vilka äga att taga befattning med ärendena. I promemorian har förslagsvis skisserats en dylik

förenklad metod, och det är min avsikt att, därest det förslag till ändrad lydelse av nyssnämnda författningsrum, som jag här efteråt kommer att framlägga, vinner godkännande, hos Kungl. Maj:t hemställa om vidtagande av åtgärder i syfte att åvägabringa närmare utredning angående möjligheten att framgå på den i promemorian antydda vägen.

Oberoende av huruvida ändrade grunder komma att fastställas för beräkning av den behållna skogsavkastningen vid de ecklesiastika boställsskogarna synes emellertid önskvärt att, såsom i promemorian föreslagits, snarast möjligt överflytta beslutanderätten i dessa ärenden från Kungl. Maj:t till något centralt ämbetsverk. Enär det förslag till skogsmedelsbeloppets beräkning, som utremitteras till orten, upprättas av domänstyrelsen, lär ej vara lämpligt att själva fastställandet anförtros åt denna myndighet, utan synes beslutanderätten böra överlämnas åt kammarkollegiet, det ämbetsverk som för närvarande sist plägar yttra sig i dessa ärenden.

Därest, efter verkställd utredning i saken, skulle befinnas möjligt och lämpligt att övergå till annan beräkningsmetod än den nu tillämpade och bygga på domänstyrelsens räkenskaper för de ecklesiastika skogarna, synes fastställelsen böra anförtros åt sistnämnda myndighet.

Det torde böra ankomma på Kungl. Maj:t såväl att fastställa de grunder, varefter skogsmedelsbeloppet skall beräknas, som att bestämma, vilken myndighet som skall äga fastställa beloppet.»

I anslutning härtill har det med propositionen framlagda förslaget till ändrad lydelse av 19 § 4:o prästlönereglingslagen avfattats.

*Allmänna
synpunkter i
decentralisa-
tionsfrågor.*

Med hänsyn till syftet med den föreslagna lagändringen tillåter sig utskottet här erinra om de allmänna synpunkter vid decentralisationsfrågors prövning, vilka på sin tid framlades av de s. k. departementalkommitterade i betänkande den 31 december 1912.

Den huvudgrundsats, som vid decentralisationens genomförande borde vinna tillämpning, kunde, anförde departementalkommitterade, angivas så, att in- tet ärende borde handläggas i högre instans än dess natur eller andra om- ständigheter krävde. Ärenden, vilka för sitt avgörande ej förutsatte någon diskretionär prövning utan endast tillämpning av otvetydiga författningsbe- stämmelser, syntes i främsta rummet ägnade att överflyttas till underordnad myndighets handläggning. Av övriga ärenden syntes sådana närmast böra komma i betraktande, för vilkas avgörande endast rena facksynpunkter, men ej allmänt administrativa eller politiska sådana borde anläggas. Avsåge ett ärende disposition eller fördelning av penningmedel, vore naturligen de ifråga- kommande beloppens storlek av betydelse. Samma roll spelade, då egendoms försäljning vore i fråga, densammes värde. Emellertid syntes ett ärendes be- skaffenhet i och för sig ej alltid böra tillerkännas utslagsgivande betydelse i fråga om lämpligaste sättet för detsammes handläggning. Å ena sidan syntes för en förändring härutinnan böra fordras, att ärendet i fråga ej förekomme alltför sporadiskt, utan att en viss grad av regelbundenhet eller frekvens kunde påräknas. Å andra sidan kunde fall tänkas, då hänsyns- tagandet till något offentligt eller enskilt intresse skulle kräva ett bibehåll- lande av gällande ordning för ett ärendes avgörande. — Den omständig- heten, att ett ärende samtidigt berörde flera myndigheters intressen, syntes

ej böra i och för sig föranleda detsamma kvarblivande hos Kungl. Maj:t. Funnes bland de ifrågavarande myndigheterna ej mer än ett centralt verk, syntes hinder för detsamma ej föreligga att efter den eller de övrigas hörande avgöra ärendet. Om däremot ärendet tillhörde flera likartade myndigheters verksamhetsområden, syntes detsamma i allmänhet böra fortfarande avgöras av Kungl. Maj:t. Undantag syntes emellertid här böra göras i de fall, då ärendet i alldeles övervägande grad fölle inom viss myndighets förvaltningsområde samt andra förvaltningsgrenar endast tillfälligtvis därav berördes, eller då viss myndighet ägde alldeles särskilda tekniska förutsättningar för frågans lösning. Härvid borde dock naturligen iakttagas, att den myndighet, som sålunda på grund av övervägande intresse eller teknisk kompetens skulle äga att avgöra viss fråga, borde å ena sidan inhämta yttrande från med densamma ej likställd myndighet samt å andra sidan träda i förbindelse med övriga intresserade myndigheter.

I anslutning till dessa allmänna synpunkter framlade departementalkommitterade detaljerade förslag om ärendens decentralisation. I de yttranden, som avgåvos över departementalkommitterades betänkande, uttalades anslutning till kommitterades synpunkter.

Jämväl i det av landshövdingen A. Schotte den 27 februari 1917 avgivna betänkandet angående statsdepartementets verksamhetsområden och arbetsformer m. m. yttrades, att de grundsatser, som departementalkommitterade framlagt med avseende på decentralisation av ärenden från Kungl. Maj:t, måste anses riktiga och ändamålsenliga. I detta betänkande framfördes likaledes förslag om ärendens decentralisation.

Såväl på grund av omförmälda betänkanden som eljest hava under de senare åren åtskilliga ärenden decentraliserats från Kungl. Maj:t till underordnade myndigheter. I allmänhet hava sådana åtgärder kunnat vidtagas i administrativ ordning, men i vissa fall har riksdagens medverkan varit nödig. Decentralisationen har i regel skett till visst verk, någon gång till gemensam handläggning av verken eller på det sätt, att ett verk skall hava att efter samråd med annat verk fatta beslut i ärendet.

I fråga om den arbetsbesparing, som kan vinnas genom decentralisation, torde utskottet få återgiva vad som härom anförts i Schottes betänkande:

»En decentralisation av ärenden från Kungl. Maj:t till underordnad myndighet innebär icke blott en arbetsminskning för Kungl. Maj:t, utan jämväl ofta en lindring för den myndighet, som får avgörandet sig anförtrott. I de talrika fall, då t. ex. ett centralt verk förut haft att i ärendet avgiva underdånigt utlåtande eller förslag, kommer, om detta bortfaller, arbetet med ärendets behandling också att bli mindre än förut för verket. Lika noggrant övervägande erfordras uppenbarligen för att komma till en riktig uppfattning och ståndpunkt i ärendet, vare sig förslag skall avgivas till Kungl. Maj:t eller om verket skall på eget ansvar avgöra ärendet. Men att undslippa avfattandet av själva det underdåniga utlåtandet blir en ren arbetsbesparing, ofta ej så liten, då motiveringen i ett dylikt utlåtande emellanåt kan vara rätt så besvärlig att forma.»

Utskottet.

Det med förevarande proposition framlagda förslaget om ändring av 19 § 4:0) prästlöneregleringslagen avser närmast, att bestyret med skogsmedelsbeloppets fastställande skulle avlyftas från Kungl. Maj:t och överflyttas till annan myndighet. Ur de synpunkter, som torde böra anläggas vid prövning av frågor om ärendens decentralisation, finner utskottet den sålunda föreslagna åtgärden befogad. Vid sådant förhållande får utskottet — som i det läge, vari frågan om sättet för decentralisationens genomförande befinner sig, saknar anledning att härom uttala sig — hemställa,

att ifrågavarande proposition måtte av riksdagen bifallas.

Stockholm den 19 mars 1926.

På första lagutskottets vägnar:

A. ÅKERMAN.

Vid detta ärendes behandling hava närvarit:
från första kammaren: herrar *Åkerman, Hederstierna, Klefbeck, Edw. Larson, Sandegård, G. Dahl, Ernst Svenson* och *Fehr*;
från andra kammaren: herrar *Lindqvist* i Halmstad, *Lindley, Leo, Nilsson* i Antnäs, *Johansson* i Brånalt, *Karlsson* i Vätö*), *Olsson* i Rimforsa och *Christenson* i Södertälje.

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herr *Hederstierna*, som ansett, att i utskottets motivering bort uttalas, att ifrågavarande ärenden med hänsyn till deras natur och de rättssynpunkter, som vid deras avgörande ofta torde förekomma, synas jämväl för framtiden böra avgöras av kammarkollegium och icke av domänstyrelsen.